

FORVENTEDE MILJØREGLER I NORDEUROPAÆISKE LANDE I 2018

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Danmark er det eneste land, hvor samtlige landmænd bliver kontrolleret, og handlen med næringsstoffer og anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler bliver samlet i centrale databaser.

Men specielt i Tyskland og Holland er der løbende opstramninger, som begrænser landmændenes handlefrihed.

Indhold

- Forventede miljøregler i nordeuropæiske lande i 2018
 - Forbehold og ansvarsfraskrivelse
- De største forskelle mellem Danmark og de øvrige lande
 - 100 procent kontrol i Danmark. Stikprøvekontrol i de øvrige lande.
 - Mest restriktiv pesticidanvendelse i Danmark
 - Pesticider og drikkevand
 - Underoptimale kvælstofkvoter er afskaffet i Danmark, men ikke i Holland
 - Kompenserende foranstaltninger i Danmark
 - Konsekvent målrettet regulering i hele Danmark fra og med 2019
 - Endnu mere regulering i perioden 2021 – 2027
 - Tyskland regulerer kvælstofoverskuddet, men har ikke direkte kvoter på tilførslen
 - Sverige kontrollerer fosforanvendelsen, men satser i øvrigt på frivillige tiltag
- Væsentlige ændringer siden sidste år (Planteavlsorientering 1004), og bemærkninger i øvrigt
 - Tyskland
 - Holland
 - Hvorfor mest fokus på Holland, Tyskland og Danmark?

- Overordnet konklusion af den gennemførte sammenligning af miljøreglerne i Danmark og andre Europæiske lande
- Anvendte kilder

FORVENTEDE MILJØREGLER I NORDEUROPAÆISKE LANDE I 2018

Med støtte fra Promilleafgiftsfonden er de **regneark**, der blev udgivet for et år siden, opdateret, så det nu viser miljøreglerne, som de **forventes** at blive i 2018 i følgende lande:

- Danmark
- Sverige
- Tyskland
- Holland
- Polen
- England

Resultatet af dette års arbejde fremgår af to regneark. Et på **engelsk**, som undervejs har været sendt frem og tilbage til samarbejdsparterne i de enkelte lande, og en **dansksproget version** af samme.

FORBEHOLD OG ANSVARSFRASKRIVELSE

Det er forbundet med ganske stor usikkerhed at beskrive og, ikke mindst, at sammenligne miljøreglerne i forskellige lande.

Den metode, der er anvendt hér, er dialog med – og interview af – konsulenter og andre med indblik i de rammebetingelser, som gælder i de 6 lande.

Derudover er der anvendt informationer fra andet materiale og skemaer fra de pågældende landes myndigheder.

Hovedparten af de i år anvendte kilder fremgår af kildehenvisningerne. En del af oplysningerne i regnearkene er de samme, som blev anvendt sidste år, og de fremgår af kildehenvisningerne til **Planteavlsorientering 1004** fra 2016.

Sammenstillingen er givetvis ikke helt fejlfri, ligesom den af gode grunde ikke indeholder alle detaljer, forbehold og specialtilfælde.

SEGES står naturligvis ved det, der er kommet ud af det, men fraskriver sig ansvaret for fejl og mangler i oversigten.

Hvis man finder åbenlyse fejl eller væsentlige oplysninger, der mangler, er SEGES meget interesseret i at få kendskab til dette.

DE STØRSTE FORSKELLE MELLEM DANMARK OG DE ØVRIGE LANDE

100 PROCENT KONTROL I DANMARK. STIKPRØVEKONTROL I DE ØVRIGE LANDE.

Danmark er det eneste land, hvor der er 100 procent kontrol af, at alle landmanden lever op til reglerne. Ingen af de andre lande har landsdækkende databaser, hvor alle landmænd skal indberette. I Danmark udføres der 100 pct. kontrol på følgende områder:

- Husdyrhold. Disse tal bruges til at beregne næringsstofmængderne i den anvendte husdyrgødning.
- Afgrødefordelingen i forhold til de grønne krav og afgrødernes samlede behov for tilførsel af kvælstof.
- Den anvendte mængde kvælstof i handelsgødning.
- Sprøjtejournaler

Ud fra de indberettede oplysninger om gødningsanvendelsen beregner myndighederne bedrifternes kvoter for kvælstofgødning, og hvorvidt man tilfører mere kvælstof, end denne. Hvis der er tale om et "overforbrug" beregner Landbrugsstyrelsens it-system bødekraft og evt. krydsoverensstemmelse til de pågældende landmænd.

Dette stramme kontrolsystem er i regnearkene markeret med rød tekst.

I de andre lande er der tale om, at der bliver gennemført kontrol på bedriftsniveau, hvor landmanden skal fremlægge dokumentation for behovet for gødning og for, at han/hun lever op til de nationale regler. Det er i regnearkene markeret med blå tekst.

Men hvis man sammenligner regnearket for 2018 med sidste års regneark, kan man se mere rød tekst i beskrivelsen af reglerne i Holland.

I det følgende er der en kort omtale af udviklingen i Holland og Tyskland for så vidt angår andre tiltag, som ikke er så iøjnefaldende i regnearkene, men som for Hollands vedkommende giver meget stramme rammer for husdyrproduktionen, og for Tysklands vedkommende potentielt kan blive meget begrænsende for landmændenes handelfrihed.

[Til top](#)

MEST RESTRIKTIV PESTICIDANVENDELSE I DANMARK

De indberettede data fra sprøjtejournalerne bruges til statistikformål, og til opfølgning af politiske handlingsplaner. Det er også muligt at kræve aktindsigt og offentliggøre dem på Internettet.

Danmark har den mest restriktive godkendelsesprocedure for pesticider af alle landene. I Danmark må det eksempelvis kun være i 1 ud af 20 af de forsøg, der skal ligge til grund for en godkendelse, at anvendelse medfører en koncentration i rodzonevandet over grænseværdien. I andre lande er det i 4 – 10 af 20. Danmark er endvidere det eneste land, hvor heller ikke betydende nedbrydningsprodukter må findes i mængder over grænseværdien.

Efter en international evaluering af det danske godkendelsessystem vil der dog nok ske visse lempelser af godkendelsesordningen i 2018.

De tanker flere regeringer (*Landbrugsavisen 2017*) har, om politisk at forbyde anvendelse af eksempelvis Roundup, fremgår ikke af regnearkene, idet de endnu ikke er omsat til konkret lovgivning.

Det samme gælder naturligvis for en eventuel effekt af den intense kampagne, som bl.a. Naturfredningsforeningen og flere kommuner har gang i for at få pesticidanvendelsen i Danmark helt forbudt i vandindvindingsområder. Roskilde kommune har netop vedtaget at arbejde for et totalt forbud i hele landet (*Roskilde Kommune 2017*).

PESTICIDER OG DRIKKEVAND

Formentlig på grund af denne restriktive godkendelsesprocedure er der stort set ikke overskridelse af grænseværdien i det udpumpede drikkevand i Danmark, selv om det alene er de generelle regler for pesticidanvendelse, der gælder i indvindingsområderne.

Kommunalbestyrelserne i en del danske kommuner arbejder på trods heraf med planer om helt at forbyde pesticidanvendelsen i nogle indvindingsområder. Enten ved at indgå aftaler med de berørte lodsejere herom, eller ved direkte pålæg om pesticidfri drift.

En del landmænd vil imidlertid ikke acceptere et sådant pålæg, selv om der bliver tale om en økonomisk kompensation. Derfor er der i 2017 rejst sager i Natur og Miljøklagenævnet mod nogle kommuner, hvis udfald vil blive afgørende for den videre udvikling på dette felt.

I andre lande følger man en anden strategi. I Sverige eksempelvis må man kun anvende et pesticid i et vandindvindingsområde, hvis en risikovurdering dokumenterer, at det ikke vil medføre koncentrationer over grænseværdien i det indvundne vand. Risikovurderingen skal ske med værktøjet MACRO-DB, der er udviklet af det svenske Landbrugsuniversitet

UNDEROPTIMALE KVÆLSTOFKVOTER ER AFSKAFFET I DANMARK, MEN IKKE I HOLLAND

Danmark er i første omgang kommet af med de underoptimale normer/kvoter for tilførsel af kvælstof til afgrøderne.

Holland har til gengæld stadig et system, hvor der for nogle afgrøder, herunder nogle grønsagsafgrøder må tilføres væsentligt mindre kvælstof på sand- og løssjorde, end der må på lerjorde. Der foreligger et kort, som viser, hvor disse marker er beliggende. Se

[Planteavlsorientering 1004](#).

KOMPENSERENDE FORANSTALTNINGER I DANMARK

Det er imidlertid således, at EU-kommissionen har krævet, at Danmark indfører nogle foranstaltninger, der skal kompensere for, at kvælstofnormerne er hævet til det økonomisk optimale niveau. Derfor blev der i 2017 indført det krav om ekstra efterafgrøder, som fremgår af

bilag 4 til [Planteavlsorientering 1004](#). Resultatet er, at mange bedrifter skal have helt op til 40–50 procent af efterafgrødegrundarealet med efterafgrøder.

Det er principielt kun i 2017 og 2018, at der er krav om disse ekstra efterafgrøder. Derefter er det intentionen, at den ordning skal erstattes af den målrettede regulering, som har til formål at opfylde miljømålene i de vandområder, som bedrifter afvander til.

Ingen af de andre lande har for nærværende tilsvarende planer om at stramme reguleringen op og om at målrette reguleringen så meget mod opfyldelsen af miljømålene i de respektive vandoplande, som det er den erklærede målsætning at gøre i Danmark.

KONSEKVENT MÅLRETTET REGULERING I HELE DANMARK FRA OG MED 2019

De målrettede efterafgrøder i 2017 og 2018 har til formål at sikre, at kvælstofudvaskningen ikke midlertidigt stiger som følge af Fødevarer- og Landbrugspakken.

Det er planen, at der løbende skal indføres en generel målrettet regulering fra og med 2019, så udledningen til overfladevand bliver reduceret med 3.800 tons N pr år ved afslutningen af 2. planperiode i 2021. Principperne og detaljerne i denne regulering er endnu ikke lagt fast. (Dertil kommer en tilsvarende reduktion, som skal opnås ved en kollektiv indsats bestående i etablering af vådområder, skovrejsning m.v.)

[Til top](#)

ENDNU MERE REGULERING I PERIODEN 2021 – 2027

Fødevarer- og Landbrugspakken indeholder endvidere en bestemmelse om, at den sidste del af indsatsbehovet på 6.200 tons kvælstof for at opfylde Vandrammedirektivets bestemmelser skal ske i 3. planperiode i perioden 2021 – 2027. Ingen har endnu taget stilling til, hvordan det skal ske i praksis, men der foregår en livlig diskussion om de potentielle konsekvenser heraf ([DR.dk 2017](#)). Hvis de mest pessimistiske forventninger bliver indfriet, vil det medføre en meget stor reduktion af landbrugets produktionsareal og produktionens størrelse i Danmark.

TYSKLAND REGULERER KVÆLSTOFOVERSKUDET, MEN HAR IKKE DIREKTE KVOTER PÅ TILFØRSELN

Den egentlige regulering af kvælstoftilførslen i Tyskland sker via kravet om, at næringsstofoverskuddet i gennemsnit af en 3-årig periode fra og med 2018 ikke må overstige 50 kg N. Der er også krav om, at forskellen mellem fosfortilførsel og –bortførsel med afgrøderne ikke som gennemsnit af 6 år må overstige 4,4 kg P pr ha pr. år.

De normer for afgrødernes behov for tilførsel af kvælstof, der er opstillet er retningsgivende, og de skal bruges ved udarbejdelsen af gødningsplanerne for bedrifterne. Men kontrollen ligger på,

om tilførslen af næringsstoffer overskrider bortførslen med mere end de 50 kg N og 4,4 kg P pr ha.

Den nye gødskningslov

Afhængigt af, hvordan reglerne bliver i praksis, kan det gå hen og gøre de tyske regler mere restriktive end de nuværende danske regler. Men det skal erindres, at der indtil videre ikke skal ske nogen automatisk kontrol, og at kontrollen skal ske i forbindelse med den krydsoverensstemmelses kontrol, der i henhold til EU's regler sker på 1 – 2 procenterne af bedrifterne hvert år.

SVERIGE KONTROLLERER FOSFORANVENDELSEN, MEN SATSER I ØVRIGT PÅ FRIVILLIGE TILTAG

Sverige er stadig det land, hvor man i væsentlig grad satser på at motivere til Godt Landmandskab og stort set alene har anbefalede normer for eksempelvis kvælstoftilførsel.

Dog skiller Sverige sig ud ved at have en relativt lav grænse for, hvor meget fosfor, man må tilføre i husdyrgødning. Derimod er der ikke noget maksimum for, hvor meget fosfor man må tilføre i handelsgødning. I god overensstemmelse med, at man hovedsageligt vil motivere til godt landmandskab frem for at indføre meget detaljerede og restriktive regler, har man tilsyneladende vurderet, at landmændene kun vil supplere med handelsgødningsfosfor, hvis der er behov for det.

VÆSENTLIGE ÆNDRINGER SIDEN SIDSTE ÅR (PLANTEAVLSORIENTERING 1004), OG BEMÆRKNINGER I ØVRIGT

TYSKLAND

Tyskland er det land, hvor der er optræk til de største ændringer. Der foreligger et udkast til en ny "Düngemittelverordnung" (BUNDESMINISTERIUM FÜR ERNÄHRUNG UND LANDWIRTSCHAFT (2017)), men den forhandles tilsyneladende stadig med EU-kommissionen. Rigsdagen har bestemt, at næringsstofbalancerne skal udarbejdes på bedriftsniveau ved at trække alt output i dyriske og vegetabiliske produkter fra det samlede input af kvælstof (Hofor- Bilanzen), men som det er beskrevet den 6. september 2017 i [Planteavlsorientering](#) på LandbrugsInfo, er detaljerne endnu ikke lagt fast og bliver diskuteret iblandt forskere og interessenter. "Djævelen er som bekendt i detaljen", så konsekvenserne af den nye lov kan ikke beskrives med sikkerhed på nuværende tidspunkt. Bl.a. diskuterer man, om kravet om maksimalt 50 kg kvælstof i overskud pr ha skal gælde konsekvent for alle brugstyper, eller det uundgåelige luftformige tab fra husdyrbrug skal lægges til kravet.

I henhold til Wolter (2017) er EU-kommissionen lovet, at

1. kvælstofoverskuddet kun må være 50 kg N/ha mod hidtil 60, og at overskridelse skal sanktioneres. Formentlig i første omgang med tvungen rådgivning om, hvordan det kan overholdes på ejendomsniveau
2. i modsætning til tidligere skal "gylle" fra biogasanlæg, der udvinder gas af majs o.l. indregnes i mængden af kvælstof, som bliver tilført markerne.
3. de såkaldte lukkeperioder for udbringning af gødning skal strammes op
4. der skal etableres større lagerkapacitet for husdyrgødning.
5. delstaterne skal lave stramninger af de generelle regler, hvis det er nødvendigt for at overholde EU-direktiverne.

Wolter føjer til for egen regning, at det er vigtigt, at reglerne bliver kontrolleret.

HOLLAND

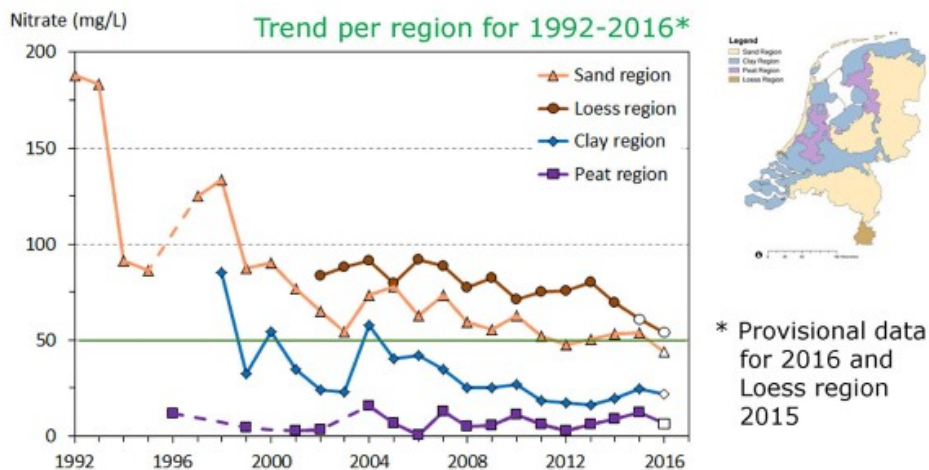
Der synes ikke at være sket de store ændringer med de hollandske regler i forhold til 2017, men på trods af, at Holland opfatter sig selv som verdens spisekammer, og nogle af de mindste tab af næringsstoffer pr produceret kg afgrøde, kød, mælk m.v. arbejdes der i flg. (Fraters, D., Arno Hooijboer, H., Buis, E. (2017)) på 4 indsatsområder:

1. Regulering af brugen af næringsstoffer, herunder standarder for indhold af kvælstof og fosfor i husdyrgødningen.
2. Begrænsninger af produktionen af næringsstoffer i husdyrgødning gennem
 - a. Produktionsbegrænsninger til svin og fjerkræ
 - b. Maksimal nationale produktionsbegrænsninger for kvælstof og fosfor
 - c. Fosforproduktionskvoter for kvæg
3. Reduktion af det nationale overskud af næringsstoffer
 - a. Tvungen forarbejdning af husdyrgødning
 - b. Frivillig begrænsning af mælkeproduktionen med 80 procent.
(Det er ikke de enkelte landmænd, der har indgået frivillige aftaler, men mejerierne, som løser det ved bl.a. at differentiere afregningen, så det ikke kan betale sig for landmændene at undlade at reducere produktionen.)
4. Øget kontrol og indgåelse af frivillige aftaler med sektorerne.

Som følge af reglerne er det nødvendigt for mange hollandske husdyrbrugere enten at få gødningen bearbejdet og/eller afsat til planteavlere indenfor og udenfor Holland, hvilket er forbundet med store omkostninger.

Man overvåger miljøet, og i lighed med det, der har vist sig i det danske Landbovervågningsprogram (LOOP), er nitratinholdet i det øverste grundvand faldet væsentligt siden begyndelsen af 1990'erne, hvilket bl.a. kan ses på denne figur 1, der viser

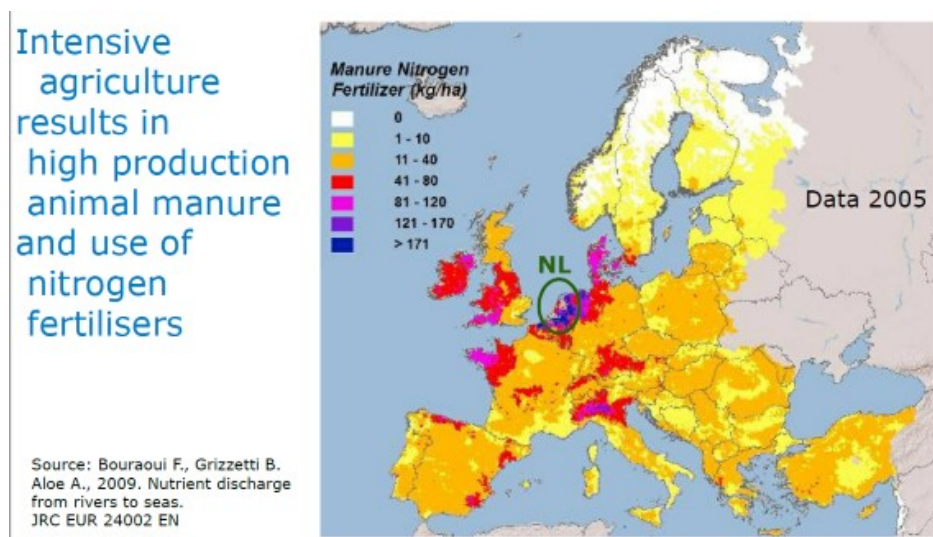
udviklingen i nitratinholdet i rodzonevand i forskellige områder af Holland: Kilde: Fraters et al 2017.

Figur 1. Nitratinhold i rodzonevand i forskellige områder af Holland. Loes= løssjord. Clay= lerjord. Peat=tørvejord

HVORFOR MEST FOKUS PÅ HOLLAND, TYSKLAND OG DANMARK?

Når landbrugets miljøpåvirkning fylder relativt meget i debatten i Holland, Tyskland og Danmark, hænger det sammen med, at det er i disse lande, af dem, der er med i undersøgelsen, at der er i disse lande, at landbruget – og specielt husdyrbruget – fylder mest. Figur 2 viser, hvor kvælstoftilførslen pr ha er størst. Kilde: Fraters et al 2017.

Figur 2. Årlig tilførsel af kvælstof i gødning pr ha.

Af kortet fremgår det, at husdyrtrykket er højest i dele af Holland, men det stammer helt tilbage fra 2005, og der er sket en reduktion af husdyrproduktionen siden den tid. Det ses også af

kortet, at der også er områder i Flandern, Italien, England, Frankrig og Spanien, som ikke er med i denne sammenligning af reglerne i de udvalgte lande.

[Til top](#)

OVERORDNET KONKLUSION AF DEN GENNEMFØRTE SAMMENLIGNING AF MILJØREGLERNE I DANMARK OG ANDRE EUROPÆISKE LANDE

I næsten alle lande er der fokus på at holde landbrugets miljøbelastning på et lavt niveau.

Selv om danske landmænd nu igen har fået mulighed for at tilfredsstille afgrødernes behov for kvælstof, viser analysen, at

- danske landmænd er udsat for den mest restriktive miljøregulering med krav om, at der skal være efterafgrøder på en meget stor andel af landbrugsarealet.
- den kommende målrettede regulering af kvælstofanvendelsen skal resultere i en meget stor yderligere reduktion af kvælstoftabet til overfladevand og grundvand.
- den danske godkendelse af plantebeskyttelsesmidler er væsentligt mere restriktiv end i de andre lande.
- den danske kontrol af, om reglerne bliver overholdt, er den eneste, hvor samtlige landmænd bliver kontrolleret, og handelen med næringsstoffer og anvendelsen af plantebeskyttelsesmidler bliver samlet i centrale databaser. I de andre lande udfører man i stedet stikprøvekontroller på bedrifterne.
- Men i de fleste lande har implementeringen af EU's nitratdirektiv og på det seneste også Vandrammedirektiv forårsaget heftige diskussioner også i disse lande.

Det er vigtigt at erindre sig, at der er tale om et øjebliksbillede, og at billedet i f.eks. 2027 vil afhænge rigtig meget af, hvordan reglerne bliver til den tid, og ikke mindst af, hvor effektivt, de bliver overvåget.

ANVENDTE KILDER

Regnearket er udfyldt i en løbende dialog med kollegaer i de forskellige lande, der er omtalt, men oversættelsen til dansk og den korte tekst, der er vist er alene mit ansvar.

Bidragyderne er følgende, som jeg har haft både skriftlig og mundtlig kommunikation med.

Land	Navn	Adresse
Danmark	Konsulent Susi Lyngholm	SEGES P/SAgro Foodpark 15, DK 8200 Aarhus NTlf. +45 8740 5427E-mail: sil@seges.dk
		HIR Skåne AB Rönneby slottsväg 11 237 01 RönnebyTlf

Sverige	Miljörådgivare Anette Bramstorp	THY ERICSSON / AB Borgeby Slottsväg 11, 207 01 Bjärred Tlf. +46 1047622 5110 06E-mail: anette.bramstorp@hushallningssallskapet.se
Tyskland	Dr. Peter Lausen	Landwirtschaftskammer Schleswig-Holstein Grüner Kamp 15 – 17, 24768 Rendsburg Tlf. +4943319453341E-mail: plausen@lksh.de
Holland	Adviser Akkerbouw Hans Moggré	DelphyAgro Business Park 65, 6708 PV Wageningen Tlf. +31 186 57 30 11E-mail: H.Moggre@delphy.nl
Polen	Specjalista Mateusz Sękowski	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu ul. Chorzowska 16/18, 26-600 Radom Tlf. +48 48 365 69 00E-mail: m.sekowski@cdr.gov.pl
England	Senior Scientist Crop Nutrition, Soil and Growing Media James Holmes	Agriculture and Horticulture Development Board Stoneleigh Park, Kenilworth, Warwickshire, CV8 2TL Tlf. + 44 24 7647 8748 E-mail: James.Holmes@ahdb.org.uk

Kilder

Ud over de kilder, der er anvendt og omtalt i **Planteavlsorientering 1004**, er der i denne omgang bl.a. hentet informationer fra:

EU

Landbrugsavisen 2017: **Macron vil forbyde glyphosat om tre år i Frankrig**

Danmark

- Anon 2017: **Bekendtgørelse** af lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække af 3. maj 2017. NaturErhvervstyrelsen
- DR.dk 2017: Faktatjek: **Skal 70 procent af jorden ved Limfjorden lægges brak?**
- Roskilde Kommune 2017: Brev a 16. oktober fra **Roskilde byråd** til Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg.

Tyskland

- Anon. 2015. Verordnung zur Neuordnung der guten fachlichen Praxis beim Düngen. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft. 16. december.
- Blicher-Mathiesen, G. og Pedersen, CÅ (2017): Bedriftsbalancer for kvælstof og fosfor i den fremtidige regulering af gødningsanvendelsen i Tyskland. **LandbrugsInfo**, SEGES, Aarhus
- BUNDESMINISTERIUM FÜR ERNÄHRUNG UND LANDWIRTSCHAFT (2017): Novelle der Düngeverordnung: Düngen nach guter fachlicher Praxis. Bonn
- Wolter, R (2017): Der deutsche Nitratbericht 2016. Foredrag på ABC/J-EXPERTENGESPRÄCH 2017. Köln.

Holland

- Anon 2016. Mestbeleid 2014 – 2017 Tabellen. Rijksdienst voor Ondernemend Nederlandene
- Fraters, D., Arno Hooijboer, H. , Buis, E. (2017): The Dutch approach and methodologies to

implement the ND and WFD and how (un)successful the Netherlands were in reaching the environmental quality targets for groundwater and surface waters. Foredrag på ABC/J-EXPERTENGESPRÄCH 2017. Köln.

[Til top](#)